

**ТРЕТИЯТ ЕНЕРГИЕН ПАКЕТ НА ЕС- ГАРАНЦИЯ ЗА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯТА НА
ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ И ГАЗ В ОБЩНОСТТА**

Светла Бонева

УНСС София, e-mail:svetla_bogdanova@yahoo.com

THE THIRD ENERGY PACKAGE OF THE EU - A WARRANTY FOR LIBERALIZATION OF THE EU ELECTRICITY AND GAS MARKETS

Svetla Boneva

UNWE Sofia, e-mail: svetla_bogdanova@yahoo.com

ABSTRACT

The paper gives insight into the nature, goals and objectives of the Third Energy Package. The position of Bulgaria on the adoption of the Third Energy Package has been analysed and the reasons for the delay in the liberalization of the Bulgarian energy market have been pointed out.

Keywords: energy market of electricity, energy market for gas, energy law, energy policy

Енергоснабдяването, транспортът, водоснабдяването - това са обществени услуги от първостепенно значение за гражданите на всяко национално стопанство. До неотдавна, организацията по производството и предоставянето им в повечето от страните- членки на Съюза, беше поверена на държавните органи. По този начин, правителствата създават **монополи**, които се ползват с несправедливи предимства. Това влиза в противоречие с основните, върху които почива пазарната икономика¹, а именно - **свободата на потребителския избор, свободата на конкуренцията и определянето на цените, посредством съотношението между търсене и предлагане, в условията на тази конкуренция**. В наши дни е осъзната необходимостта от радикална промяна в установената организация в сферата на обществените услуги. **Цел с приоритетно значение за Европейския съюз е изграждането на ефективно функциониращ вътрешен енергиен пазар на Съюза**, посредством интегриране на националните пазари. Отварянето на отделните икономики за чуждестранни доставчици насърчава конкуренцията, което от своя страна, стимулира бизнеса и повишава ефективността и качеството на предлаганите услуги. За да се максимизира потребителската изгода и да има удовлетворение от съответната полезност, за която гражданите заплащат, Съюзът предприе действия в посока **либерализиране на енергийния пазар**².

В посока горепосочените цели, се въвеждат три големи законодателни инициативи³ - Първи⁴, Втори⁵ и актуалният **Трети**⁶ **енергиен пакет**- законодателство, гласувано през 2009 г.

¹ "Конкуренция - По-добро функциониране на пазарите", бюлетин, 2014, *europa.eu*

² "Green Paper, A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy," European Commission, Брюксел, 8 март 2006 Г.

³ Вътрешен енергиен пазар, *www.europarl.europa.eu*

⁴ Директива 2003/54/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, 2003 г.: <http://europa.eu.int/eur-lex!prgi/e11/0j/dat12003/1176/117620030715en00370055.pdf>

⁵ Директива 2003/55/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, 2003 г.: <http://europa.eu.int/eur-lex!prgi/e11/0j/dat12003/1176/117620030715en00570078.pdf>

⁶ На 22 април 2009 г. Европейският парламент гласува две директиви и три регламента, обхващащи пазара на електроенергия и газ, известни като Третия енергиен пакет на Европейския съюз.

Начало на работата по Третия енергиен пакет бе поставено по време на пролетното заседание⁷ на Европейският съвет през 2007 г., когато той призова Комисията да предложи допълнителни мерки за:

- ефективното отделяне на дейностите по доставка и производство от експлоатацията на мрежата;
- по-пълното хармонизиране на правомощията и засилване на независимостта на националните енергийни регулатори;
- изграждането на самостоятелен механизъм за сътрудничество между националните регулатори;
- създаването на механизъм, чрез който операторите на преносни системи да подобрят координирането на експлоатацията на мрежите и обезпечаването на тяхната сигурност, както и на трансграничната търговия;
- по-голяма прозрачност на дейностите на енергийния пазар. Европейският съвет подчерта и необходимостта от увеличаване на сигурността на доставките в дух на солидарност между държавите членки.

Третият енергиен пакет се състои от две директиви, първата е относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ (2009/73/ЕО), а втората директива е относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия (2009/72/ЕО) и три регламента, единият определя условията за достъп до газопреносни мрежи ((ЕО) № 715/2009), вторият условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електроенергия ((ЕО) № 714/2009) и третият за създаване на Агенция за сътрудничество между енергийните регулатори (Agency for the Cooperation of Energy Regulators -ACER) ((ЕО) № 713/2009). Пакетът беше приет през юли 2009 година.

Третият енергиен пакет е в сила от 3-ти март 2011 г., което означава, че държавите-членки би следвало да са го транспонирани в националното си законодателство и да са предприели реални стъпки за либерализация на енергийните си пазари.

Държавите-членки имаха достатъчно дълъг срок от 18 месеца, до 3 март 2011 г., за да успеят да транспонират двете директиви в националното си законодателство.

За съжаление България изостава и нито е въвела в националното си законодателство двете директиви- за електроенергия и газ, нито е създала независим регулаторен орган, от което следва, че е възможно да започне наказателна процедура срещу страната ни за неспазване на европейското законодателство.

Целта е **Третия енергиен пакет** да се направи енергийният пазар напълно ефективен и да се създаде единен европейски пазар за газ и електроенергия. Това ще помогне за задържането на цените на възможно най-ниски равнища и ще увеличи стандарта на услугите и сигурността на доставките.

Новите моменти, които ще следват от прилагането на новия енергиен пакет са:

- ✓ Ефективно отделяне (*unbundling*) на производството на енергия и доставките от мрежата. По този начин ще се елиминират всички конфликти на интереси между тези дейности. Отделянето има за цел да попречи на операторите на мрежи да поставят в по-благоприятно положение на пазара собствените си предприятия за производство и доставка на енергия;
- ✓ По-голяма прозрачност на пазарите на дребно и укрепване на правилата за защита на потребителите;
- ✓ По-ефективен регулаторен надзор от независими наблюдатели на пазара, националните регулаторни органи;

⁷ Папаризов А., Третият енергиен пакет и енергийната сигурност на Европа, <http://www.nessebar2009.bam.bg/papers/Paparizov.pdf>

✓ Създаване на Агенция за сътрудничество между енергийните регулатори (ACER), която има задача да осигури ефективно сътрудничество между националните регулаторни органи и да взема решения по трансгранични въпроси;

✓ По-добро трансгранично сътрудничество и инвестиции: създаването на нова Европейска мрежа на операторите на преносни системи ще позволи по-добро сътрудничество на европейско равнище между операторите на електроенергийните и газопреносни мрежи и ще доведе до създаване на общи търговски и технически правилници и стандарти за сигурност.

Засилването на трансграничната търговия , гарантира **по-голяма сигурност на енергийните доставки** в държавите- членки, и накрая - либерализацията на енергийния пазар благоприятства **повишаване конкурентоспособността на националната икономика като цяло.**

Централно място в третия енергиен пакет заема идеята за **отделяне на производителите и доставчиците на газ и електроенергия от фирмите - оператори на преносни системи.** С други думи, това предполага на компаниите да се отнеме възможността да произвеждат енергия и в същото време да притежават мрежата за пренос.

Привържениците на предложенията, заложен в Третия енергиен пакет, са на мнение, че **подобна реформа ще засили конкуренцията на пазара и ще окаже стимулиращо въздействие върху инвестициите в енергийната инфраструктура.**

Ако операторът по преноса е в група с компанията-производител или доставчик, логично е той да застане зад интересите на тази група. Но при съществуващо отделяне, мрежата за пренос ще бъде притежание на независима компания, със свои собствени икономически интереси. С оглед максимизирането на печалбите си, операторът на преносната система ще има интерес от това, по-голям брой компании да използват съоръженията му. В тази ситуация, **конкуренцията между производителите на газ и електроенергия се интензифицира.**

Либерализацията на пазара ще донесе **редица позитиви за потребителите.**

1. При наличие на справедлив достъп на конкурентите до пазара, всяка компания, в стремежа да привлече повече потребители към себе си, ще се старее да повишава качеството на своята услуга или да редуцира нейната цена. Множеството алтернативи, ще предоставят на гражданите възможността да упражнят своето **право на избор на доставчик, който отговаря в най-висока степен на конкретните им нужди, както и на цена, която са в състояние да заплатят за дадената услуга.**

2. Друго предимство, от което могат да се възползват потребителите, е **повишаването на своята информираност.** В либерализационния пакет закони е изтъкнато правото им, да получават детайлизирани сведения, относно личното си потребление на газ и електричество, както и да бъдат ясно информирани за цените на различните енергийни източници, които избираният от тях доставчик, предлага.

3. За да извлекат позитиви в най-висока степен от потреблението на енергия, от съществено значение е, **гражданите да са наясно докъде се простират техните права** и по какъв начин биха могли да реагират в случай на неудовлетворително отношение от своя енергиен доставчик. Необходимо е енергийните компании да предоставят ясна информация относно правата на своите потребители, която да бъде достъпна чрез получаваните фактури или на уебсайтовете на съответните компании. В случай, че качеството на предоставяната услуга се отклонява от заявеното при споразумението между доставчик и потребител, са предвидени **финансови компенсации за гражданите.** А относно възможностите за реакция спрямо некоректно поведение от страна на енергийната компания, е предложено създаване на независим орган, който да обработва потребителски жалби, например **енергиен омбудсман.**

4. **Ползата за потребителите** от ефективната конкуренция и правилното регулиране е в предлагането на най-добрите условия за потребителите. Третият енергиен пакет въвежда нови срокове, така че потребителите да могат действително да сменят доставчика си в рамките на три седмици. Едно скорошно проучване на Европейската комисия, показва, че потребителите в ЕС могат да спестяват средно € 100 на година, ако преминават на най-евтината предлагана и достъпна за тях електроенергия, но въпреки това само 12% са го направили.

5. Третият енергиен пакет, въвежда специални мерки, в посока енергийно обезпечаване на т.нар. **"уязвими потребители"**. Този проблем е тясно обвързан с явлението **"енергийна бедност"**, което се проявява в различни измерения в отделните страните-членки на Съюза. Много и разнообразни са факторите, които са в състояние да доведат до засилване вероятността, по-голяма група потребители да бъдат класифицирани като уязвими на енергийния пазар. Те обхващат както индивидуалните потребности на клиентите, така и начинът на функциониране на пазара на енергия. Например, **ако съществуват пречки пред обезпечаването с енергия на разумна цена или е ограничен достъпа до информация относно енергоснабдяването, това може да се превърне в предпоставка за появата на уязвими потребители.** Необходимо е държавите-членки да предприемат адекватни действия, в посока противодействие на енергийната бедност и защита на ощетените. Сред удачните мерки са създаване на **Национални планове за действие** в областта на енергоснабдяването, както и **осигуряване на социални помощи**. Тъй като енергетиката е жизненоважна обществена услуга, удовлетворяваща базовите човешки потребности, е нужно, да се следи за равноправен достъп на гражданите до нея, дори в слабо развитите райони. От съществено значение е оказването на **подкрепа на уязвимите клиенти**, която да им гарантира достъп до необходимото количество електроенергия. Прилагат се добри практики, които могат да окажат подкрепа, обещаваща достъп до услугата, в степен подsigуряваща приличен стандарт на живот както на обикновените потребители, така и на тези, намиращи се в уязвимо положение. Това може да се постигне посредством, **изграждане и поддържане на клиентска информационна среда**, благодарение на която, потребителите да са наясно със своите права и респективно - с възможностите, произтичащи от тях. Освен вече споменатото социално подпомагане на уязвимите групи, могат да се **развият политики, целящи ограничаване потреблението на електроенергия или разработване на по-ефективни технологии, редуциращи разхода на енергия.**

Както при въвеждане на каквато и да било радикална промяна, така и в този случай, е неизбежно възпрепятстването на гладкото протичане на либерализацията на енергийния пазар. Проблемът се изразява във факта, че идеята за разделянето⁸ на дейностите по снабдяване и производство от мрежовите дейности не се поддържа от всички страни-членки на Съюза. В тази насока, в либерализационния законов пакет, на държавите се предоставят **три алтернативни модела за отделяне на производителите и доставчици на електричество и газ от операторите на преносните системи.** Те са както следва:

- ✓ **пълно отделяне на собствеността върху преносната инфраструктура;**
- ✓ **създаване на независим оператор на система (НОС);**
- ✓ **създаване на независим преносен оператор (НПО)⁹.**

⁸ **Защо има нужда от отделяне на преносните мрежи?** Правилата за отделяне имат за цел да предпазят дружествата, които участват както в преноса на енергия, така и в производството и/или доставката на енергия, да използват привилегированото си положение като оператори на преносната мрежа, за да предотвратят или да пречат на достъпа на своите конкуренти до мрежата. „Отделянето (*unbundling*)” изисква да бъдат ефективно отделени дейностите по пренос на енергия от производството и доставката ѝ до потребителите.

⁹ Третият енергиен пакет, публикация, 2009, www.europarl.europa.eu

Третият енергиен пакет предвижда три основни модела за отделяне: отделяне на собствеността (Ownership Unbundling (OU)), на независим оператор на система (Independent System Operator (ISO)) и на независим оператор на преносна система (Independent Transmission Operator (ITO)). При прилагането на правилата за отделяне, държавите-членки трябва да решат дали да въведат модела за изключително отделяне на собствеността, или да оставят на операторите на преносни системи избора между различните модели.

Отделяне на собствеността.

Ако държава-членка реши да наложи пълно разделяне на собствеността, всички интегрираните енергийни компании ще трябва да продадат своите газови и електроенергийни мрежи. В този случай, на компаниите по доставка и производство няма да бъде разрешено нито да притежават мажоритарен дял в оператор на преносна система, нито да упражняват право на глас или да избират членовете на Управителния съвет. Компаниите по производство и доставка са свободни да решат на кого и на каква цена да продадат своите мрежи.

Редица големи вертикално интегрирани енергийни компании в Европейския съюз вече са процедирали по този начин. Например на електроенергийния пазар, E.ON и Vattenfall Европа са продали мрежите си за високото напрежение в Германия, докато Endesa е продала активите на преносните си системи в Испания. На пазара на газ, RWE и E.ON са продали активите на преносните си системи в Германия, докато отново Endesa е продала активите за пренос и разпределение в Испания.

Независим системен оператор.

При този модел компанията за доставка все още може да притежава физическата мрежа, но тя трябва да предостави на независима компания правомощията да взема решенията относно оперативната дейност, поддръжка и инвестиции.

Независим оператор на преносна система.

При този модел компанията за доставка може да притежава и експлоатира мрежата. Управлението на мрежата трябва да се предостави на дъщерно дружество на дружеството майка, което следва да има правомощията да взема всички финансови, технически и други решения, независимо от дружеството майка. Надзорният орган е отговорен за защитата на финансовия интерес на дружеството-майка, но не трябва да взема решения за оперативната дейност на дъщерното дружество.

В Третият енергиен пакет е посочен срок, който трябва да се спазва при отделянето. Процесът по отделянето трябва да приключи до 3 март 2012 г. В случай, че преносната система се контролира от предприятие, от трета страна, крайният срок за сертифициране е 3-ти март 2013 година.

При регулаторния режим за преносните системи има и изключения. Това е възможно, за новите газови или електроенергийни инфраструктури. При условията, изброени в Третия енергиен пакет, компетентният национален орган може да предостави освобождаване (пълно или частично) от някои задължения, включително и от задължението за достъпа на трети страни¹⁰, регулирани тарифи и отделяне, ако нивото на риска, свързан с инвестициите е такова, че инвестицията не би била направена, ако не се предостави освобождаване. Условията за получаване на освобождаване трябва да включват изискването,

¹⁰ Какво представлява принципът „достъп на трета страна до мрежата“? За да има ефективна конкуренция операторите на преносни мрежи трябва да гарантират недискриминационен достъп до преносната мрежа на различни доставчици на електроенергия и газ, това е принципът достъп на трети страни (*third party access (TPA)*). Условията за достъп до мрежите се регулират от националните регулаторни органи. Операторите на преносните системи (мрежи) трябва да прилагат и регулирани тарифи, така че да се избегне злоупотреба с господстващо положение, а също така те трябва да отговарят на специфични правила за отделяне.

че инфраструктурата ще засили конкуренцията и че самото освобождаване не трябва да възпрепятства конкуренцията.

Важно е да се отбележи, че в законодателния пакет, **енергийната солидарност** в извънредни ситуации, е изведена като **цел от съществен характер**. Предвиждат се дейности, целящи **засилване регионалното сътрудничество** между отделните национални регулаторни институции, най-вече при случаи, които биха могли да предизвикат нарушаване на доставките на газ. Също така, се предвижда предприемането на стъпки, в посока **укрепване независимостта на националните регулаторни органи**.

През 2009 г., Третият енергиен пакет беше приет, като на страните-членки се предостави периода от година и половина (до 3 март 2011 г.), в който да транспонират новите разпоредби в националните си законодателства.

Естествено, не всички държави подкрепяха идеята за пълна либерализация на енергийния пазар. **Осем страни, сред които и България¹¹, застанаха зад становището, че отделянето на производство от доставки, би оказало сериозни социални последици в отрицателна насока**. Като адекватна алтернатива за разрешаване на това противоречие, Съюзът предлага избор на третия модел на разделяне, а именно, преминаването към **"независим преносен оператор"** (въпреки, че за най-удачен се приема моделът на пълното отделяне). Но в тази ситуация, изискванията на Съюза относно доказването на пълната автономност на оператора, са още по-категорични. Допуска се възможността операторът на мрежата да участва във вътрешно интегрирано предприятие, но при условие, че функционира абсолютно независимо и са прекратени всякакви връзки между неговата дейност и производствената такава. **Отговорност на НПО е разработването на 10-годишен инвестиционен план за развитието на мрежите**, но е отнето правото да притежава или да има участия в предприятия, с област на дейност в производството или търговията на енергия. В ситуацията на България, пример за това са "Булгартрансгаз" и Електроенергийният системен оператор. Тези две корпоративни единици са свързани само и единствено на ниво собственост, като всяка функционира абсолютно автономно.

Сред важните въпроси по развитието на енергийния пазар се открояват укрепването на независимостта на националните енергийни регулатори и създаването на силна и независима Агенция, която да осигури функционирането на трансграничното сътрудничество и да съдейства за хармонизирането на условията за пренос на електроенергия и газ през границите. С приетите поправки в регламента

относно Агенцията Европейският парламент в голяма степен успя да преодолее една от основните слабости на модела на пазар, предложен от Европейската комисия. Като се позоваваше на решението на Европейския съд по случая Мерони от 1950 г. Комисията предлагаше създаване на **слаба Агенция с консултативни функции и на силни организации на операторите на преносни системи – Европейска мрежа на операторите на преносни системи на електричество и Европейска мрежа на операторите на преносни системи на газ**, които да разработват и да контролират прилагането на технически и пазарни кодекси и на десетгодишен инвестиционен план, както и да изготвят годишни отчети за резултатите. **С поправките на Парламента водещата роля бе отредена на Агенцията**, бе дадена възможност на потребителите и доставчиците на газ по-активно да участват при разработването на кодексите и бе уточнено, че Европейските мрежи на операторите разработват кодекси, свързани с експлоатацията на мрежата, а не с пазара и неговите условия. **Агенцията получи право да инициира** чрез Комисията разработката на задължителни кодекси по т.н. **процедури на комитология**.

¹¹"Дискусионен форум Прозрачна енергетика- Свободен ли е енергийният пазар в България", 2011, информационен бюлетин

От друга страна, Европейският парламент ограничи рязко случаите, в които Комисията може сама да инициира разработването на нови задължителни норми не чрез законодателни инициативи, подлежащи на обсъждане и приемане от Съвета и Парламента, а чрез процедурите на комитологията, при които Парламентът може да повлияе единствено чрез правото си на вето.

През изминалите години, работата по създаването на един добре функциониращ вътрешен енергиен пазар на ЕС ясно показва, че националните енергийни регулатори и съществуващата консултативна група- групата на европейските регулатори за електроенергия и природен газ (European Regulator Group for Electricity and Gas (ERGEG)). ERGEG не са достатъчни, за да се справят със задачите за регулиране на енергийните пазари на равнище Европейски съюз. Това е причината, довела до решението да се създаде независим орган със специални познания по техническите въпроси. Този нов орган -ACER - е независим от Комисията, националните правителства и от енергийните компании. ERGEG ще бъде разпусната през следващите месеци като дейността ѝ е изцяло поети от ACER.

Задълженията на ACER са:

- да изготви рамкови насоки за функционирането на трансграничните газопроводи и електрически мрежи. Въз основа на тези насоки операторите на газопроводи и електрически мрежи ще изработят конкретните правила;
- да проверяват дали конкретните правила са съгласувани с рамковите правила;
- да правят преглед на изпълнението на десет годишния план на целия ЕС за развитие на мрежата, както и на националните планове за развитие на мрежата;
- да решава трансгранични въпроси, когато националните регулатори не могат да постигнат съгласие или са поискали ACER да се намеси. Това включва начина, по който операторите могат да продават изгодно капацитетните си възможности по време на пиковите часове, когато търсенето е високо;
- да прави мониторинг на функционирането на вътрешния пазар, включително на цените на дребно, разполагаемият достъп до мрежата на електроенергията, произведена от възобновяеми източници и зачитането на правата на потребителите. Всяка година Агенцията ще публикува доклад за постигнатите резултати и може да предложи на Комисията и на Европейския парламент мерки, които да спомогнат за премахването на пречките пред изграждането на вътрешния пазар.

ACER може да взима правно обвързващи решения в случай, че националните регулаторни органи не могат да постигнат споразумение за начина на регулиране на трансграничните енергийна инфраструктура за:

- разпределяне на ограничения капацитет на електрическите кабели и газопроводи между заинтересованите участници на пазара – "разпределение на капацитета" ("capacity allocation");
- разпределяне на печалбите от продажбата на капацитет и такси за потребителите на кабели и газопроводи.

ACER могат да "освободят" нови трансгранични кабели за електроенергия и газови тръбопроводи от действието на някои от правилата за вътрешния енергиен пазар. Идеята за такова освобождаване е да се увеличи рентабилността на новия междусистемен електропровод, с цел преодоляване на някои рискове, които отблъскват инвеститорите. Но това е предмет на одобрение от Европейската комисия, която трябва да одобри всякакъв вид освобождаване от правилата на вътрешния пазар, включително и изключения, предоставени от националните регулаторни органи.

Как работи ACER?

Управлението на ACER се състои от директор Алберто Поточник, Управителен съвет (девет членове, избрани от Европейския парламент, Съвета и Комисията), както и Съвет на регулаторите (състоящ се от 27 членове, които са високопоставени служители от националните енергийни регулаторни органи) и апелативен състав (шест членове, назначени от Управителния съвет).

Всички електрически мрежи и газопроводи следва да действат в съответствие с определени правила (**рамковите правила и мрежовите кодекси**), които да регулират това кой може да използва мрежите за пренос на енергия през границата и при какви условия. Тези правила са свързани с аспектите на сигурността на мрежите и взаимното свързване, както и на условията за достъп на лица, различни от собствениците на инфраструктурата („достъп на трети страни“).

В рамковите насоки, които ACER ще разработи през следващите години, ще бъдат изложени основните принципи на правилата за управление на мрежата. **Мрежовите кодекси** се изготвят от Европейската мрежа от оператори на преносни системи (European Networks of Transmission System Operators (ENTSO-E и ENTSOG)) в съзвучие с принципите, които ACER определя в рамковите насоки. Мрежовите кодекси, може да се направят правно обвързващи чрез отделно решение на Комисията.

В изключителни случаи, когато ENTSOs не успеят да изготвят мрежови кодекси, които да са в съответствие с рамковите насоки, самата ACER може да изготви мрежови кодекси. Задачите на ACER и тези на националните регулаторни органи се допълват, като ACER улеснява сътрудничеството между националните регулаторни органи, тъй като нейната компетентност е свързана с трансграничната инфраструктура. **Основната задача на ACER е изготвянето на рамковите насоки и (по изключение) на мрежовите кодекси**, отнасящи се само до трансграничните инфраструктури, а не до чисто вътрешните кабели и тръбопроводи, които попадат в обхвата на компетенциите на националните регулатори.

Като причини за ненастъпилата либерализация на българския енергиен пазар, се изтъква:

✓ **необходимостта от реструктуриране, както на ниво законодателството, така и на ниво отделна корпорация.** Става въпрос за промени, обхващащи прехвърляне на материални и нематериални активи, модификации на управленските и административни единици. Да не забравяме, че новото законодателство предполага и **засилената роля на националното регулиране**, за осъществяването на която, се предвиждат съществени промени в съответните регулаторни органи. От своя страна, тези промени изискват допълнителен финансов ресурс;

✓ друга предпоставка за забавянето е становището, че отделянето на собствеността върху преносната система от производството, не обещава непременно възвращаемост на огромните инвестиции за изграждането ѝ. Либерализацията на енергийния пазар ще засили конкуренцията между различните производители, което ще доведе до затваряне на неефективните централи и създаване на нови такива. Цялата тази реконструкция ще погълне огромни разходи, които неминуемо ще рефлектират в повишаване цените на електроенергията, поне в един начален етап след евентуално осъществяване на либерализацията.

✓ друг аргумент е, че в момента цената на услугата за индивидуалните потребители е под себестойност и фактически, печалбата на енергийните компании се реализира благодарение на клиентите-предприятия. След либерализация на пазара, ситуацията няма да е същата.

България не успява да удовлетвори сроковете, посочени от Съюза, за транспониране на директивите за електричество и газ в националното си законодателство. Тя изостава и по

отношение на създаването на независим регулаторен орган, което не печели позитиви за страната ни на европейската сцена. Поради тази причина, през февруари 2012 г., Европейската комисия изпраща официално уведомително писмо до България, относно непълното прилагане на директивите. Макар сериозността на подобно предупреждение да е огромна, България не пристъпва към пълно прилагане на законодателния пакет. Това доведе след себе си още по-неблагоприятни последици. **През януари 2013 г., Съдът на Европейския съюз беше сезиран** поради непълното прилагане на директивите за електроенергия и природен газ в националните законодателства на България, Обединеното кралство и Естония. Сериозни санкции се налагат на нарушителите и се поставя нов срок - до 2015 година пазарът на електрическа енергия в общността трябва да бъде напълно либерализиран. С други думи, ще се прекрати правото на Държавната комисия по енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) да влияе върху цената на електроенергията за битовите потребители и държаната намеса ще се сведе единствено до защита на обществения интерес и интереса на клиентите.

Що се отнася до доставчика на електроенергия у нас - българският потребител не е упражнявал правото си на избор в областта на енергоснабдяването досега, поради обстоятелството, че в България, **доставчиците са разпределени в три отделни региона на страната**. Независимо от нивото на удовлетвореност от услугата, гражданите на съответния регион са принудени да купуват енергия единствено от доставчика, снабдяващ тази част от страната.

В заключение, предприети са действия, в посока изграждане на единен енергиен европейски пазар и либерализация на националните енергийни пазари. Това реструктуриране и поддържането на лоялна конкуренция в енергоснабдяването, водят след себе си множество позитиви за потребителите, като например редуциране на цените на електроенергията и упражняване правото на избор на доставчик. Благоприятно е влиянието върху националните стопанства като цяло, тъй като либерализирането прави съответния енергиен сектор по-привлекателен за инвеститори. За съжаление, не всички страни- членки подкрепят идеята за отваряне на пазара. Нашата държава все още не е транспонирала напълно директивите от Третия енергиен пакет в националното си законодателство. От съществено значение е, като член на Европейския съюз, България да застава отговорно зад поетите задължения и ангажименти. Необходимо е да се осъзнае факта, че, макар първите стъпки към либерализацията да бъдат свързани с трудности, в дългосрочна перспектива, българската икономика ще извлече позитиви от реструктурирането в енергийния сектор.

В заключение може да се отбележе, че изпълнението на Третия енергиен пакет ще доведе до баланс между правомощията на Европейската мрежа на операторите на преносни системи, на Агенцията за сътрудничество между националните регулатори и на Европейската комисия с цел осигуряване изграждането на функциониращ ефективен и конкурентен енергиен пазар.

Литература

1. "Конкуренция - По-добро функциониране на пазарите", бюлетин, 2014, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/bg/competition_bg.pdf
2. Вътрешен енергиен пазар, www.europarl.europa.eu
3. Директива 2003/54/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, 2003 г.: http://europa.eu.int/eur-lex!pri/e11/0j/dat12003/1_176/1_17620030715en00370055.pdf
4. Директива 2003/55/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, 2003 г.: http://europa.eu.int/eur-lex!pri/e11/0j/dat12003/1_176/1_17620030715en00570078.pdf
5. Папаризов А., Третият енергиен пакет и енергийната сигурност на Европа, <http://www.nessebar2009.bam.bg/papers/Paparizov.pdf>

6. "Дискусионен форум Прозрачна енергетика- Свободен ли е енергийният пазар в България", 2011, информационен бюлетин <http://3e-news.net/document/c5e98c09085a3b8fc5125a3b64db50e3>.
7. "Green Paper, A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy," European Commission, http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf